

BÄFVERNITT

Härnösands Släktforskareförening

N:r 23 Januari 2001

INNEHÅLL

Sidan 1

Fosterlandets haveri i England 1863.

Sidan 2

Styrelsens sammansättning.

Sidan 3

Ordförande har ordet.
Kallelse till Årsmötet.
Föreningens hemsida.

Sidan 4

Information om ny CD-skiva
av Bernhard Granholm.

Sidan 5

Härnösands släktforskare 10-års-
jubilerar. Medlemsmöte.

Sidan 6

Arkivhuset & dess verksamhet.

Sidan 8

Ordskatten från A till Ö.
Ormringskatten från Undrom.

Sidan 9

Hyngelsböle i helbild.

Sidan 10

Emigrantforskning med datorns
hjälp.

Sidan 11

Härnösands släktforskares sista
medlemsmöte år 2000.

Sidan 12

Efterlysningar & Kommande
möt-en, Holgerfadder, CD-
skivor.

Sidan 13

Utfärd till "Önskans källa".
Ny bok; "Biskopsdottern som
inte ville gifta sig".

Sidan 14

Oscar den II i Ångermanland.

Sidan 15

Första gången avrättning skedde
vid Kallbäcken.

Sidan 19

Arbetare vid Utansjö
Bruk.

Fosterlandets haveri i England 1863

- Av Tony Jonsson -

Kommande sjöförklaringar är hämtade ur Härnösands dispatchböcker som finns förvarade på Landsarkivet i Härnösand. Första förklaringen gäller det haveri som träffade skeppet Fosterlandet under en resa från Härnösand till London med en trälast i december månad 1863. Sjöförklaringen, uti behörig form, styrkt inför Notarius Publicus uti London den 4 Januari 1864, innehållande i sammandrag följande: Att fartyget, uti ett gott och sjövärdigt skick, avseglade från Härnösand den 8 november 1863 och fortsatte resan med ombytliga vindar, utan något anmärkningsvärt till den 27 i samma månad, då Helsingör passerades. Den 3 december under en svår storm blåste För-Stäng-Stageglet och Apan sönder i små remsor vilka gick förlorade. På eftermiddagen samma dag, hade vi bytt till ett annat För-Stäng-Stagegel. Sjön gick förfärligt hög och bröt över hela fartyget och klockan 11 på kvällen kastade vinden hastigt om till N.O. blåsande en verklig orkan, varav fartyget lade sig på sidan såsom kantrad och förblev så liggande med Lästängen i lä under vattnet och sjön brytande helt och

hållet över. En del av däckslasten i lä spolades överbord tillika med några reservspirror, pytsar, tjär-tunnor m.m. Vi försökte att giga upp Bottenrevade Stor-Märsseglet och att hala ned För-Stäng-Stageglet, men båda seglen blåste-te genast i bitar. Kort därefter blåste också För-Märsseglet sönder. Däckslasten kom loss och krossade akterluckan, slog sönder relingarna och skamfilade undervanten. Strax efter midnatt bröt en hög sjö över fartyget och däckslasten kastades från den ena sidan till den andra och krossade en av matroserna. Fram emot morgonen påföljande dag började denna orkan att avta och fartyget rätade sig något. Man fann då 4 fot vatten i rummet, som snart pumpades läns, varefter man slog under andra Märssegel och fort-farande svåra stormar. Den 17 december, under en svår storm, blåste För-Märsseglet sönder och en brottsjö spolade bort Lårings-båten med allt dess tillbehör, davitar och taljor m.m. Påföljande dag fick vi sikte av North Fore-land och den 21 kom vi till ankars vid Tongo Light, men fann det omöjligt att, i fartygets skadade skick och utan nästan alla segel, fortsätta resan

Styrelse

Ordförande Roland Ek	Finsvik 2327	0611-660 81
V.Ordf. Thord Bylund	Granudden 2	0611-203 16
Sekr. Lars Drejare	Seminariegatan 9 B	0611-231 77
Kassör Agneta Olofsson	Kastellgatan 26	0611-221 85
Ledamot Björn Thunberg	N:a Kyrkogatan 22 C	0611-136 69
Suppl. Lennart Björklund	Hälletorpsvägen 26	0611-179 86
Suppl. Björn Nilsson	Maratongatan 22	

Revisorer

Ordinarie Stig Brunnéd	Helgumsbro 14	0611-751 00
Ordinarie Lennart Hellsten	Hovsgatan 56	0611-184 95
Suppl. Sixten Lundkvist	Brännavägen 88	0611-233 22

Valberedning

Ord. Margareta Grafström	Ådalsvägen 5	0611-221 71
Ord. Karl-Axel Högström	Högsjöv. 7 Ramvik	0612-403 34
Ord. Kerstin Melin	Bergsgatan 9 Helgumsbro 14	0611-159 98

Klubbmästare

Asta Brunnéd	Seminariegatan 9 B	0611-751 00
Kerstin Drejare	Brännavägen 88	0611-231 77
Karin Lundkvist	Kastellgatan 26 Granudden 2	0611-233 22

Redaktionskommitté

Agneta Olofsson		0611-221
Thord Bylund	Överdalen 2230 Granudden 2	85 0611-203 16

Redaktör

Åke Omberg		0611-606 85
------------	--	-------------

Ansvarig Utgivare

Thord Bylund		0611-203 16
--------------	--	-------------

Nya

Medlemmar

MEDLEMS AVGIFTEN.

Har Du glömt att betala medlemsavgiften, gör det då innan årsmötet !

Tack på förhand.
Agneta Olofsson

NYTT LÄGE FÖR HYLLAN !

Vilken hylla undrar ni nu ??? Jo, den som Härnösands släktforskarer har på LANDSARKIVET !! Vi har fått flytta in i ett mindre rum bakom den tidigare hyllan !

Här finner ni pärmar med andra släktforsningsföreningars tidningar och utdrag från Härnösands dom-bok året 1796.

Materialförvaltare
Björn Thunberg

**Medlemsavgiften är 100:- Familjemedlem 35:-
Företag/Föreningar 200:- Postgirokotot är 43 61 16 - 8**

Lösnummer finns till försäljning från nummer 1 till 21 om så önskas. Priset är 20:-/nummer plus porto. Vänd er vid intresse till Agneta.

*E-post till Agneta: ao@genea.se
E-post till Åke: overdal@algonet.se*

VÅR ORDFÖRANDE HAR ORDET

Vår förening har firat 10-årsjubileum på Sambiblioteket i Härnösand under stor uppslutning av både föreningsmedlemmar och övriga intresserade. Flera utställare medverkade också och bidrog till att visa vad släktforskning kan erbjuda intresserade. Ett stort tack till alla som bidrog till det lyckade jubileet.

Efter att ha avverkat ett mycket regnigt 2000, visserligen ett utmärkt arkivvåder, går vi nu mot ljusare tider. Säsongens möten erbjuder ett varierat program med avslut på Hemsön i maj månad. Så välkomna att delta i våra möten !

Roland Ek

KALLELSE TILL ÅRSMÖTE FÖR HÄRNÖSANDS SLÄKTFORSKAREFÖRENING ÅRSMÖTET

kommer att hållas kl: 18.30 tisdagen den 13 mars 2001 i
Mittnorden-salen på Landsarkivet i Härnösand
OBS ! Meddelas endast på detta sätt !

HEMSIDAN har blivit uppdaterad och fått en moder-nare design. Jag har hört att det ibland kan var svårt att komma fram på adressen;

<http://harnoforskare.cjb.net>

Försök då på adressen;

<http://hem.spray.se/harnoforskare>

som är den fullständiga adressen till sidan.

Har du en egen hemsida och vill ha en länk till denna på föreningens hemsida, eller har tips om bra länkar, skicka i så fall ett mail till mig, **oeberg@va.itv.se**

Örjan Öberg

OBS ! Ny adress ! <http://hem.spray.se/harnoforskare>

CD-Information av Bernhard Granholm

Huvudsyftet med CD:n *Ett år i Västernorrlands läns domböcker*, är att presentera min forskning i domböcker. Ambitionen är att göra detta så fullständigt som möjligt. Som biprodukter till denna forskning finns namnre-gister och diverse så kallad kringinformation. Denna del är gjord med varierande fullstän-dighet. När t ex ett namnregister är ofullstän-digt så redovisas detta.

Domböcker

Domboksforskningen är gjord i två delar, dels en övergripande forskning omfattande ett år (1796) och dels en forskning i parrelationer, som sträcker sig över fler år.

1796

Innehållet är hämtat från arbetsmaterialet till uppsatsen 1796 i rätten. Detta arbetsmaterial utgör utdrag ur domböckernas grundmaterial. Texten är i flest fall normaliserad till modern stavning och ordföljd.

Parmål

Innehållet är hämtat från arbetsmaterialet till artikeln Okänd men kanske känd, publicerad i Släktforskarförbundets årsbok 1998. Detta arbetsmaterial utgör utdrag ur domböckernas grundmaterial. Texten är i flest fall normaliserad till modern stavning och ordföljd.

Namnregister

Namnregistren kommer främst från arbetsmaterialet för domboksforskningen. Registren för några häradar är kompletta.

Släktforskarregister

Enstaka personer har registrerats i ett släktforskarregister för länet. Detta register är framställt med programmet HOLGER. Det innehåller även släkt till dessa personer.

Ogifta mödrar

Ett register över ogifta mödrar är under utveckling. På CD:n finns utdrag ur detta register.

Kartor

Kartskisser med härads- och sockengränsar.

Stilprov Prov på kopierade sidor ur domböckerna. Dessa visar likheter och olikheter mellan de olika skrivarna.

CD-innehåll

Domböcker

1796

Statistik över cirka 3000 mål

Avskrift (utdrag) av ca 875 mål från 10 häradar och städer.

Parmål

Avskrift (utdrag) av ca 60 mål från 11 häradar och städer

Namnregister

Ca 2750 poster från 9 häradar och städer. Ca 900 namn från husförhörslängder varav registren för Graninge (A1:1) och Härnösand (A1:3) är fullständiga.

Släktforskarregister

998 personer

Stilprov

Stilprov från 8 häradar och städer

Administrativ indelning

Korsregister mellan GEOKOD och SCBs kommunkoder

Filer

1747 filer

CD10 *Ett år i Västernorrlands domböcker*

Bernhard Granholm 2000-10-22

Härnösands släktforskare tioårsjubilerar

Härnösands släktforskare firade tioårsjubileum under lördagen med föreläsningar och utställningar på Sambiblioteket.

Sveriges Släktforskarförbunds ordförande Ted Rosvall invigde högtidsdagen. Släktforskning har blivit en populär hobby. Jag tror att det beror på att folk har blivit rotlösa och släktforskning är ett botemedel. Dessutom är det fantastiskt roligt! Det är en utmaning att forska, lite av detektivarbete, säger Ted Rosvall.

I USA är släktforskning den näst största hobbyn efter filatelin och även här i Sverige är det en populär sysselsättning. Härnösandsföreningen har ett hundratal medlemmar och i hela landet samlar förbundet 42 000 aktiva.

Dessutom blir man aldrig klar med sitt forskande. När man hittar sina rötter handlar

det mycket om att dokumentera hembygden och livsvillkoren, för folk som inte kan sin historia har inte någon framtid.

Släktforskarna i Härnösand har en rad födelar eftersom man har arkiv på nära håll, Landarkivet på Härnön och SVAR i Ramsele. Dessutom börjar det komma arkiv på CD-rom.

Bland annat finns en hel del uppgifter om Ådalen på en skiva från SVAR, berättar Thord Bylund på Landsarkivet.

Datorstöd är en viktig ingrediens i modernt släktforskningsarbete. Program som "Holger" och "Disgen" hjälper forskarna att sammanställa släktträd.

Forskandet sköter man i arkiven, men programmen hjälper till att katalogisera fakta.

Åke Dahlbeck

TIDNINGEN ÅNGERMANLAND

Medlemsmöte hos Härnösands släktforskare

Härnösands släktforskare har återupptagit sina medlemsmöten efter 10-årsjubiléet i oktober. Olof Berlin berättade vid senaste mötet om slakten Berlin.

Utgående från den magnifika gravgården över sjökaptan Nils Olof Berlin på gamla kyrkogården i Härnösand gick föredragshållaren dels bakåt i tiden, dels framåt.

Vandringen bakåt hamnade hos två bröder Berlin, en guldsmed och en skrädare i Kristianstad. De eller någon av deras anfäder kan ha invandrat från Tyskland, i så fall före 1650 men inget är ännu bevisat av detta.

Ifrån de båda bröderna i Skåne spred sig slakten till Ångermanland och här har många betydande män och kvinnor sett dagens ljus. Präster, rektorer, naturvetenskapsmän, lantmätare och sjöfolk.

Bland de mera bemärkta finner vi Andreas, som doktorerade på flugor under Linné och sen reser med engelsmän till Afrika där han

avlider liksom många av Linnés lärjungar gjorde.

Nils Magnus, Teol dr. och rektor vid läroverket i Härnösand. Nils Johan, vars naturlära översattes till elva språk och Henrik, kronobefallningsman i Nora. Samt *Faster Karin* som Lotten Dahlgren skrivit om och som försörjde slakten med sin vävning.

Det har varit ett sant detektivarbete att länka ihop ångermanlandsdelen av slakten med de båda skånebröderna, det skedde slutgiltigt genom en bouppteckning vid Landsarkivet i Lund.

Föredragshållaren avtackades för den intressanta redogörelsen av föreningens ordförande Roland Ek.

Lars Drejare

ARKIVHUSET

NYBROGATAN 17 HÄRNÖSAND

Arkivhuset i Härnösand är ett arkivcentrum. Här finns under samma tak Föreningsarkivet Västernorrland, Härnösands Kommunarkiv och Näringslivsarkiv i Norrland - NIN.

Byggnaden uppfördes 1934-1935 för det då nystartade Landsarkivet i Härnösand. Arkitekt var Sven Markelius. Funktionen som landsarkiv upphörde 1984 då den verksamheten flyttade till f.d. Vanföreanstalten på Hovsjorden. Kort därefter flyttade de enskilda arkivinstitutionerna in.

Sedan 1992 disponerar vi de lokaler som byggdes som kontor, expeditioner och forskarsal för vårt gemensamma bruk. Magasinen, som omfattar fem våningar, rymmer maximalt c:a 9 000 hyllmeter.

Föreningsarkivets verksamhet i Arkivhuset omfattar landskapet Ångermanland. Verksamheten för Medelpad är förlagd till Medelpadsarkiv i Sundsvall. Förutom arkiv från c:a 2 500 föreningar i landskapet förvarar man här även deltidbrandsmännens fackförbunds arkiv och arkivet från Svenska Krono-torpareförbundet.

Härnösands kommunarkiv har sina kontor förlagda till Arkivhuset sedan c:a 3 år. Under den närmaste tiden kommer man att flytta sina äldre arkiv hit. Kommunen förvarar arkiven från de upphörda landskommunerna för tiden 1863-1951 som är Viksjö, Stigsjö, Säbrå. Häggdånger. Hemsö och Hernö (1863-1871) vidare Hög sjö kommun (1863-1968) samt Hernösands stad (1863-1968) och Säbrå Kommun (1952-1968). Dessutom finns en del kommunala bolag och föreningar i anslutning till kommunal verksamhet.

Näringslivsarkiv i Norrland - NIN inledde sin verksamhet 1985. Syftet är att bereda magasinering för Norrlands företags arkiv, främja forskning om regionens näringsliv och tillhandahålla konsulttjänster. I

magasinet förvaras c:a 3 500 hyllmeter dokument från företag. Det äldsta materialet är från början av 1700-talet.

I Arkivhuset äger en del av Mitthögskolans utbildning av arkivarier rum. Personalen hos institutionerna i Arkivhuset medverkar med undervisning och svarar för att ta emot studiebesök och ordnar praktiska övningar.

Adresserna till de olika arkiven är:

Föreningsarkivet i Västernorrland
Box 184, 871 24 Härnösand 0611-34 82 53.

Härnösands Kommunarkiv
871 80 Härnösand 0611-34 82 50

Näringslivsarkiv i Norrland - NIN
Box 27 871 21 Härnösand 0611-34 92 60

Näringslivsarkiv i Norrland
=NIN

Föreningen Näringslivsarkiv i Norrland - NIN bildades 1985 med syfte att ge norrländska företag möjlighet att förvara sina äld-re arkivalier på ett säkert sätt.

Vi har vårt magasin och kontor i Arkivhuset Nybrogatan 17 i Härnösand. I samma hus som Härnösands kommunarkiv och Föreningsarkivet Västernorrland är beläget.

Näringslivsarkiv i Norrland - NIN är en ideell förening. Medlemmar är företag, föreningar, kommuner, landsting och privatpersoner. Vid årsstämman tillsätter dessa en styrelse som utövar ledningen av verksamheten.

Den dagliga verksamheten leds av arkivchefen som till sin hjälp har tre arkivarier. Vår ekonomi står på flera ben. De är ersättningen för förvaring av arkiv, medlemsavgiften och från försäljning av tjänster. ⇨

Vi erhåller anslag från främst Landstinget Västernorrland, Härnösands Kommun och Riksarkivet. Under år 1999 omsatte NIN c:a 2 040 000 kronor.

Intäkterna fördelar sig på följande sätt:

- avgifter och försäljning tjänster 51 %
- anslag från landsting, stat och kommun 34 %
- projektmedel 15 %

I våra magasin finns som tidigare nämnts 3 500 hyllmeter arkiv från Norrland och företag från andra trakter och länder med anknytning till dem.

Till kunderna räknas MeritaNordbanken, Holmen AB, Mo & Domsjö AB, Graninge- verkens AB, Birka Energi AB, Hälsingekraft AB, Sundsvalls Tidning, Västernorrlands Allehanda, Mellansvenska Handelskammaren, Västernorrlands och Jämtlands Läns Handelskammare, Länsförsäkringar, Akzo Nobel AB, Fr Ramström AB, Västernorrlands Åkeriförening med flera.

Hela vår beståndskatalog finns på internet med adressen: **www.nin.nu** samt på Nationella Arkivdatabasen (NADen).

fortsättning från sidan 10

Emma Svensson

Huvudman: Svensson Anders Gust.
Ålder: 3 år
Kön: K
Församling: Medelplana
Län: R
Titel/Anm: (Medåkande)
Utresehamn: Göteborg
Utvandrardag: 1887 11 04
Destination: New York
Källkod: 31:341:2965

Otto Svensson

Förnamn: Otto
Huvudman: Svensson Anders Gust.
Ålder: 1 år
Kön: M
Församling: Medelplana
Län: R
Titel/Anm: (Medåkande)
Utresehamn: Göteborg
Utvandrardag: 1887 11 04
Destination: New York
Källkod: 31:341:2965

Uppgifterna stämde

En kontroll med våra emigrantforskare i Skara som hade tillgång till kyrkboksuppgifter bekräftade mina uppgifter från passagerar-listorna.

Anders hade, vilket var mycket vanligt, bytt namn till Turnwall. Otto var alltså född i Sverige. De kunde också upplysa om att Carolina var inflyttad från en församling i närheten av Norrköping. En stolt och nöjd forskare kunde via grannen överlämna resultatet till en förhoppningsvis glad frågeställare.

Lars Dahlgren

Artikeln var införd i tidningen Kvällsstunden den 29/12 2000

ORDASKATTEN från A till Ö

av Ola Johansson

Feg: Aningar om någons ankomst eller ett dödsbud.

Fegljus: Man trodde sig se ett fegljus över gården där någon nyss dött.

Fegmärke: Ont förebud.

Fil8mmalag: Mjölken i träget hälldes bort, i den kvarvarande grädden smulades tunnbröd. Traktering på fäbodvallen

Finnsk8tt: Hastigt påkommen sjukdom hos kreatur. Ansågs vara resultatet av trollskott av finnar.

Fjemet: Lösmynt, lismande person.

Fjuse, fjöse, fjöse: Fähuset.

Fjella: Skogsmarker som ligger långt bort från hemmet.

Fjell-pig-häLj: Söndag före slåttern då fäbodpigorna trakterade unga män med fäbodens läckerheter.

Fjuster: Pjunkig, inbilsk person.

Fjäll-ost: Mycket små oster som fäbodflickorna gav åt manliga besökande. Kunde stoppas i liten ficka.

FjöLa: 1) Stor rund brödspade. 2) Sittbräda på hemlighuset

FLaka-stig: Skogsstig över vilken man satt upp fångstsnaror.

FLark: Gungfly, träsk övervuxet med tuvor.

FLasa: Handla eller tala obetänksamt.

FLen: 1) Svallis. 2) Svull-

nad på kojuvret.

FLenpust: Ömma valkar i händerna.

FLippern: Ostmassa strax före löpningen.

FLo. Översvämning.

FLogvärk: Torrvärk, gikt som flyttar sig i olika kroppsdelar.

Flygg, fly: Odryg.

FLyt: Snabb.

FLäng-fül: Snabb resa.

FLöte: Tvärlå mellan ”fjetta”, se dito.

Forer: Beteende, t.ex. f8Lk-forer, käraforer o. a.

Fort i joLa: Begravning av självspilning eller avrättad.

fortsättning nästa nummer

Fakta över Ångermanländska skattfynd

q ORMRINGSSKATTEN FRÅN UNDROM

Skatten hittades 1846 och är kanske vårt allra finaste skattfynd hantverksmässigt. Det gäller särskilt den riksbekanta och unika Ormringen som är utställd på Historiska museet. Ringen är elegant utformad och räknas som något av hela vikingatidens höjdpunkter för silversmidet. Ringen har ett förgyllt ormhuvud av den typ som återfinns på runstenarnas drakslingor och längs ormens rygg går en lång serie med vågor. Dessutom hittades 998 hela silvermynt och fragment av 126 mynt. Mynten var svenska, norska, danska, anglosaxiska, irländska, tyska italienska, bysantinska och arabiska.

Hyngelsböle i helbild

AV DANIEL BRÖMSTER

Ola Johanson, pensionerad läroverkslärare i Härnösand, född i Nätra men med rötter i nordmalingsbyar, har utkommit med en bok med titeln *Släkten och byn Hyngelsböle genom seklerna* (Eget förlag), som på många sätt skiljer sig från andra byhistorier. Byn i fråga är en av odalsbyarna i Nordmaling, omnämnd redan i Ångermanlands första skat-telängd från 1535, då fanns där två bönder. Boken är ett enmansverk, skrivet av en ättling som ett äreminne över hans mormor och hennes släkt, som på fädernet bott i socknen sedan 1500-talet med ett fåtal undantag. Så-lunda kom hennes farfars farfar till byn först fram mot 1700-talets mitt, fast han var född i Lögdeå i Nordmaling, dit föräldrarna kommit från Arnäs under början av detta sekel, så visst är det fråga om en gammal nordmalings-släkt.

På mödernet ligger det lite annorlunda till, men det rena fädernet är genomgående från trakten, även om de tre senaste generationerna var bosatta i grannsocknen Gideå. Morfars farfars farfars far var Olof Svensson, född 1617 i Brattbacka av en släkt som är känd sedan år 1500.

Morfars farmor var av finnsläkt - fadern av Matts Hindersson d.y.s. släkt i Brattbacka och modern var sondotter till Mårten Hindersson i Agnäs och senare i Örträsk, båda släkterna med ursprung i Nästvattnet i Gudmundrå. I övrigt kommer förfäderna på mödernesidan från Arnäs och Fredrika.

Utvecklingen i Hyngelsböle följs från den gamla odalbyn över 1700- och 1800-talens industriella epok med sågverksrörelse i byn fram till avvecklingen av denna med återgång till enbart jord- och skogsbruk. I många stycken har författaren följt Tomas Arvids-sons, *Min lokalhistoria* från 1983, men han har gjort många egna utvikningar, oftast med anknytning till mormoderns släkt.

Det finns rikligt med illustrationer i boken, bilder av äldre och yngre släktingar, faksimilreproduk-tioner av testamenten, brev och andra hand-lingar samt ganska rikligt med relevanta döds-annonser och klipp av annat slag ur orts-tidningar. Över huvud taget har författaren omsorgsfullt redovisat olika generationer av släkten och främst då moderns närmaste släktingar.

För den som i viss utsträckning följt släkterna i Hyngelsböle men kanske framför allt dem i Sunnanbyn har det varit intressant och givande att få en del tabeller fullständiga. Som komplement kan nämnas att Jakob Pers-sons yngsta dotter, vars öden inte följts av författaren, blev kvar i Sunnansjö liksom modern och brodern Johan. Hon gifte sig 1848 med Per Arahamsson den äldre av en gammal släkt från Ledusjö, och blev stammoder för släkten Berggren i Sunnansjö.

Som synes innehåller den här boken många genealogiska uppgifter och den är för nordmalingsättlingar, inte bara från Hyngelsböle, av stort värde och kan rekommenderas till läsning även från kulturhistoriska synpunkter.

Artikeln införd i Västerbottens-Kuriren 3/5 2000

Emigrantforskning med datorns hjälp

Intresset för att söka sina rötter är mycket stort bland våra svenskättlingar i USA.

Till emigrantregistret kommer dagligen förfrågningar. Tyvärr är de uppgifter frågeställaren har hörsägner som genom åren förvanskats. Våra ÅÄÖ försvinner eller stavas på andra sätt. Vad man tror är ett Ortsnamn kan vara en församling eller ett geografiskt område.

Detta är givetvis förhållanden som våra erfarna forskare lärt sig att ta hänsyn till när man får en ny förfrågan i sin hand. Innan vi kunde använda Emigrationsregistrets förnämna data bas över passagerarlistor från våra utresehamnar, tvingades man ofta att avbryta forskningen, med känslan av att man letade efter en *nål i höstacken*. Jag vill nu försöka relatera ett fall där datoriseringen lett fram till ett lyckat resultat.

Träff på flygplatsen

Mina grannar kom hem efter en resa till bl.a. Los Angeles. På flygplatsen träffade de några avlägsna släktingar som var intresserade av mera forskning om sina rötter i Sverige. När de fick höra om Emigrantregistret i Karlstad skrev de snabbt ned sina frågeställningar på baksidan av ett taxfree kvitto från flygplatsen i förhoppning om information.

Man sökte följande:

**Anders G Turnwall, född 1860,
hustrun Carolina, född 1859,
dottern Emma, född 1884.**

Ev. Otto (kanske född i USA). Emigration från 1887.

Frågeställarna var mest intresserade av Carolinas härkomst.

Alla Emma och Carolina

Jag lät datorn plocka fram alla med förnamnen Emma och Carolina bland de 2 993 som hade utvandrat från Skaraborgs län 1887.

Vilka av de 83 personerna jag då fick fram

kunde vara de rätta Emma och Carolina ? Den enda uppgift jag hade på damerna var födelseår, men man kan ju också anta att de åkte på samma biljett.

Jag lät nu datorn sortera mina Emmor och Caroliner efter en källkod, som förutom uppgifter om var man kan hitta personen i originalhandlingen också innehåller ett biljett-nummer. En bläddring igenom det sorterade materialet visade på två Emma och Carolina med samma biljettnummer från Medelplana församling som ligger i Kinnekulle-området.

Resultat och sökning

Inte utan en viss spänning lät jag nu min vän datorn leta efter alla personer med samma källkod. Av alla 35 850 personer som emigrerat 1887 plockade datorn fram följande:

Anders Gust Svensson

Förnamn: Anders Gust
Efternamn: Svensson
Ålder: 27 år
Kön: M
Församling: Medelplana
Län: R
Titel/anm: (Medåkande)
Utresehamn: Göteborg
Utvandrandag: 1887 11 04
Destination: New York
Källkod: 31:341:2965

Carolina Svensson

Förnamn: Carolina
Huvudman: Svensson Anders Gust
Ålder: 28 år
Kön: K
Församling: Medelplana
Län: R
Titel/anm: (Medåkande)
Utresehamn: Göteborg
Utvandrandag: 1887 11 04
Destination: New York
Källkod: 31:341:2965

Härnösands släktforskare avslutade millenniets första år med ett medlemsmöte på Arkivhuset

De närvarande fick besked om det preliminära programmet för vårterminen 2001. Ola Johansson talade om: *Att göra en släktbok, erfarenhet och problem.*

För att anknyta till föregående månadsmöte och Olov Brelins föredrag om slakten Berlin nämnde Ola inledningsvis att Henrik Jakob Berlin blivit kyrkoherda i Nordmaling 1842, samma år som folkskolestadgan skulle träda i kraft.

Föredraget handlade sedan dels om svårigheterna att få denna stadga att gälla fullt ut i byarna i Nordmalings församling, dels om Olas släkt i Hyngelsböle och Lögdeå byar. Dessutom presenterades en bred översikt över utvecklingen i byarna från mitten av 1700-talet.

Kyrkoherden Berlin hade stora svårigheter att få folkskolestadgan att gälla. Kyrkan var huvudman och ansvarig för skolan, men församlingen var tveksam. Barnen behövdes hemma och skola och lärare kostade pengar. Det gick så långt att sockenstämman måste tillkalla landshövdingen Gustaf Montgomery för att tala om vad som gällde.

Landshövdingen hotade då med att var tionde församlingsbo skulle halshuggas (!) och resten utsättas för spöstraff. Det var hot från dem som makten hade. Så småningom lycka-des dock kyrkoherden med landshövdingens stöd genomdriva stadgan - *utan våldsamt-heter.*

Kyrkoherden hade även andra svårigheter. Sockenstämman hade svårt att finna kompetenta lärare, särskilt på landsbygden där skolan från början flyttade från by till by och undervisningen blev splittrad. I tätorterna fanns bättre möjligheter för fasta skolor. Folk i byarna var också länge kritiskt inställda till lärarna. Ett talesätt fanns då:

När vi blev kvitt vargen och lungsoten, då kom lärarna.

En konkurrens till kyrkan var *läseriet*, frikyrkan. **Jakob-Jansarna** missionerade och värvade proselyter. Man sköt in sig på vissa prästers leverne, de var inte alltid så renläriga. Brännvinsbränningen var allmän, superiet flo-rerade och någon präst hade uppträtt onykter. Kyrkoherde Berlin var nog med att tvätta bort dessa fläckar.

I berättelsen om Ola Johanssons släkt utgick han från mormodern Maria Karolina Jahansdotter, 1867-1926, och till anfadern i Hyngelsböle Jakob Persson 1752-1842, som var en betrodd man. Han skildrade så det hårda livet på torpet i byn. Missväxt, stora barnkullar, arvstvister och hårda födorådskontrakt, som måste uppfyllas och mycket annat.

Järnhanteringen vid Olofsfors bruk startade 1764 och denna händelse innebär ett uppsving i byarna, bättre möjligheter till legokörning (kol med mera) och för arbete vid bruket. Men bruket bestämde allt för dessa arbetare, både dagkarlar och heltidsanställda. Inga förhandlingar om löner eller villkor förekom. Avräkningslängd för dagakarlen Jon Stråle år 1772 visas i boken.

1849 startade en finbladig vattensåg i Hyngelsböle och den innebär förbättrade försörjningsmöjligheter. Men bruket lades ned och sågen hade begränsad livslängd. Byarna Hyngelsböle och Lögdeå sjönk tillbaka och livet återgick till vad det varit före industrins intåg.

Lars Drejare

Efterlysningar, Möten, Inform. CD.

Min anfader Jonas Ekeblad, född omkring 1660, rådman i Härnösand och finns omskriven i Härnösands Historia, del 1. Är enligt boken, från Öland, har inte kunnat verifiera detta, uppgifter att det istället skall vara Åland har också framkommit till mig, men källan fanns ej noterad. Finns det någon som har vetskap om hans ursprung?
Tackar på förhand.

*MVH Stig Nordström, Husum
Linavägen 10
890 35 HUSUM
Tel. 0663 - 10051
E.mail: 066310051@telia.com.*

*

Här är våra möten våren 2001

Onsdag 10:e januari

19.00 på Arkivhuset.
Christina Grafström: "Historien om en kustskepparefamilj och deras barn".

Torsdag 8:e februari

19.00 på Arkivhuset.
Sven Berg: "Gamla Härnösandsbilder".

Tisdag 13:e mars

18.30. Årsmöte på Landsarkivet.
Jonas Liljequist: "Staten och den förbjudna sexualiteten".

Onsdag 4:e april

19.00 på Arkivhuset.
Viktor Magnusson: "Karoliner".

Lördag 12:e maj

på Hemsön.
Bl. a. om Kemparna.

Holgeranvändare

Har Du frågor eller vill lära Dig mer kring släktforskarprogrammet Holger, kan Ni vända Er till vår Holgerfadder i Härnösand, **Tony Jonsson**.

Föreningen har även planer på att anordna en liten kurs i ämnet - **Holger**.

Ni som är intresserade kan vända Er till Tony Jonsson via e-post för ytterligare information: holger-fadder@home.se

*

Gideåberg, en by i Edsele.

Författare Per Näsström

En skrift som handlar om byn Gideåberg, dess uppkomst, historia och med dess människor allt ifrån nygartiden fram till en bit inpå 1800-talet. Mycket fakta har här tagits fram med arkivalier som källmaterial. Redovisning-en är gedigen och mycken möda har här nedlagts för att visa hur byn utvecklades och vilka familjer som fanns.

Nya CD-skivor

Elfdahlen. Skapad av Roland Skoglund.
Tel.: 018-243452.

Innehåller familjer och personer boendes eller födda i Älvdalen (W). Pris 400:-

Södra Västerbottens Släktforskare
Personregister med 88000 nordmalingsbor.
CD:n kan beställas genom att betala in 250 kr på postgirokonto 53 04 26-6

Hembygds-och släktforskare Nolaskogs
Box 91
891 22 Örnsköldsvik
150:-/st

Själevad 1785-1820

Arnäs 1688-1750 och Trehörningsjö 1864-1930
Sidensjö 1689-1780, Skorped 1776-1930
Grundsunda 1600-1930

Utfärd till "Önskans källa"

Bäckmans källare var på sin tid ett populärt näringsställe i Härnösand. Här är "Bäckmans" personal en sommardag c:a 1917 på utfärd till "Önskans Källa" vid Södra sundet, dit man kunde ta sig med båt. Alla är

iförda arbets-uniform utom min svärmor, Elin Hall. Wally och Vera, fick också vara med på utflykten. Tyvärr känner jag inte namnen på min svär-mors arbetskamrater.

Märta Hall Härnösand

Subskriptionserbudande från Johan Nordlander-sällskapet

Johan Nordlander-sällskapet kommer våren 2001 att i sin skriftserie ge ut en bok skriven av Margareta Grafström från Härnösand. Den har tills vidare titeln - *Biskopsdottern som inte ville gifta sig.*

Margareta Grafström inleder sin bok på följande sätt: "Den 20 januari 1767 skulle ett förnämt bröllop äga rum i Säbrå. Biskop Olof Kiörnings tjugoåriga dotter Inga Elisabeth skulle giftas bort med professor Pehr Niclas Christiernin från Uppsala, höglärd och vittberömd för sina nationalekonomiska arbeten men känd för att vara hetsig och stridslysten, osams med sina kollegor och hatad av sina studenter vid Uppsala univeristet. När brudgummen i vinterkylan anlände med häst och släde till biskopsgården i Säbrå, hade Inga Lisa hoppat ut genom sitt fönster, vilket man upptäckte sent på kvällen. Tidigt nästa morgon gav sig biskopens drängar ut för att leta. Kanske hon tagit sin tillflykt till någon vän ? De hittade henne, men var hon varit vet vi inte."

Bokens subskriberade pris är 150:- / bok + 30:- i porto. Beställningen görs genom inbetalning till sällskapets postgiro 439 25 05 - 6. Ange namn, adress och önskat antal och fyll i rätt inbetalningssumma. Bokförsändelsen kommer så fort boken är tryckt.

fortsätt. fr sid 1. Man ansåg det nödvändigt, för att rädda skepp och gods, att anta ångbåt till bogsering. Den 22 december anlände vi till London, bogserad av en ångbåt, och förtöjde i Dockan.

Besiktningensprotokollet av den 30 december innehåller, att Bastingeringarne och relingarna på båda sidor var alldeles förstörda och sönderslagna av sjön och däckslasten, vilket erfordrades nytt. Stöttor, skarndäck och yttersta Däcksnätet skola återigen drivas och kalfatras. Järndavitarna med tillbehör och Låringsbåten förlorade vi. Förtoppens Brassblock i Däck, även som Stor-halsar och skot med block förstördes av däckslastens vandring från sida till sida. Undervantens taljrep om styrbord, var illa skamfilade av däckslasten och måste således införskaffas nya. Vanten erfordrade en ny klädning. Klyvarbommen bräckt uti skivgattet.

För-Stäng-Stagen, sprucken och skamfilad,

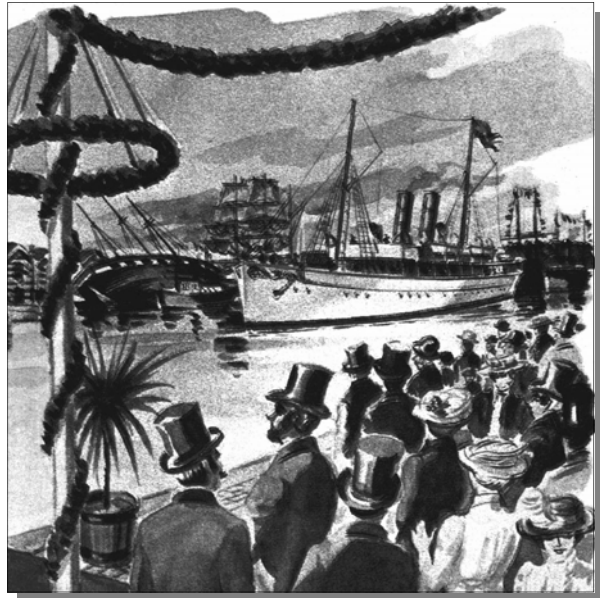
erfordrades nya. Kappen till akterluckan var sönderkrossad. Stor- & För-Märsseglen var sönderblåsta under bottenrefvet, vilka behövdes repareras med omkring 200 yards vardera. Ett annat För-Märssegel 1/4 slitet, befanns vara så illa sönderblåst att det inte ansågs kunna repareras, utan bör kasseras och nytt anskaffas i stället.

För-Stäng- och Stor-Stäng-Stageglen, alldeles sönderblåsta, erfordrades nya. Kryss storstageglet bör repareras med 40 yards. För övrigt har detta gått förlorat: 6 vattenfat, 8 pytsar, 3 fallrepstrappor, 1 reservspira till underrå, 4 läsegels-spiror, 3 tunnor Tjära, samt till däckslastens stuvning ha två nya 3 ts och 2 3/4 ts Trossar blivit sönderkapade.

Tony Jonsson

Oscar den II i Ångermanland

“Drott” inlöpte klockan 2 genom Norra sundet i vår stora hamn och gled långsamt fram efter eskaderns främre linje. Icke blott eskaderns alla fartyg, utan äfven alla andra i hamnen befintliga segelfartyg och båtar voro flaggprydda... En sådan tafla var nog här förut aldrig sedd... Middagen serverades i Rådhusets synnerligen rikt dekorerade och upplysta högtidssal... Slutligen reste sig h.m:t konungen och behagade utbringa en skål för Härnösand. Konungens utfärd till “Drott” blev ett triumftåg i en stil, som man näppe-ligen skulle anse möjlig på dessa höga bredd-grader... Detta och allt det öfriga var icke en natt i höga nordn, det var en natt ur “Tusen och en natt”... I Hammars herrgård intogs af Ådalens verksegare anordnad frukostmiddag. Der hade man bygt en landstigningsestrad och å denna rest en äreport. Brukspatron Gavelius var värd... H.m:t tog omedelbart efter ankom-sten till Sollefteå in på hotell Appelberg, Hva-rest för honom gafs en af omkring 100 personer besökt soupé.

KÄLLA: 100 ÅR MED ÅDALARNAS FOLK
EN TIDNINGSKRÖNIKA AV BO ÖSTMAN

Första gången avrättning skedde vid Kallbäcken

Den 12 december 1770 halshöggs och steglades två nybyggare från Villola i Viksjö "and-rom till skräck och fasa". Tidigare hade brottslingar och mördare hängts på Galgback-en en kilometer söder om Hårsta by vid Norr-stigen. Eftersom namnet inte finns på någon karta har man ju undrat om detta varit någon skröna.

Arne Hellgren, född 1916, och ättling till vår förste gästgivare i Bureätten, som innehaft släktens 400-åriga hemman i Helgum vid Norrstigen, har nämnt Galgbacken. Nu i 1770 års Kronofogdebrev i Säbrå har jag hittat uppgifter på att Hårstabönderna hade stor olägenhet av att bo så nära en avrättningsplats. Storhopen skulle ju dit och titta, fylla och slagsmål, man glömde stänga grindar och boskapen kom på drift, ja olägenheterna kunde vara stora antar jag. De föreslog att platsen skulle flyttas till antingen Kallbäcken på gränsen till Medelpad eller till Oringen mot Högsjö.

Kronobefallningsmannen Matthias Lodin i Bondsjö fick frågan om hand den 31 augusti 1770. Man beslöt då om flyttningen till Kallbäcken där de två nybyggarna från Villola halshöggs och detta var den första avrättningen vid Kallbäcken. Den sista skedde 1866. I nära hundra år har alltså folk vallfärdat dit för att åse hur deras anhöriga stod i spetsgård och hur den kanske ångerfulle brottslingen avrättades.

I boken om Säbrå av Tyko Lundkvist och i Svedjerök av Lars-Ola Norén nämns mordet, men varför det begicks är ytterst svårläst, varför ingen gett sig i kast med de fjorton sidorna. En god vän i släktforskarföreningen kom med kopior och bad mig söka tyda texten. Det såg ruskigt ut ! 1770-talets skrift är ju också svårare att läsa än 1600-talets och här var det dessutom överstrykningar och

ändringar ovanpå varandra. Nu vet jag i alla

fall varför mordet begicks.

URTIMA HÄRADSTING I SÄBRÅ I ÄLANDS GÄSTGIVARGÅRD DEN 3 JULI 1770

Närvarande: Häradshövding Martin Lundberg och i nämnden satt Häradsdomaren Jonas Norberg nämndemännen Jacob Jacobsson i Bondsjö, Hans Larsson i Billsta, Israel Jonsson i Åland, Per Ersson i Nygården, Olof Persson i Böle och Per Persson i Kragom.

I anseende till det av likvidationskommissari-en Matthias Lodin välbetrodde befallnings-mannen i Bondsjö gjorda angivande, att brukstorparna Olof Jonsson och Erik Mich-elsson i Villola nybygge i samråd med varan-dra på mordiskt sätt ihjälskjutit sin tredje granne Michel Ersson.

Tre brukstorpare hade bosatt sig i Villola. De arbetade vid Västanå bruk. Sannolikt hade de finnblood i ådrorna och det har satt sina spår. En av dem kunde tydligen trollkonster och de andra två var vidskepliga och trodde på vad denne Michel Ersson tutade i dem och allt gick så bra för Michel, både i arbetet vid bruket och uppodlingen i Villola. Det var inte underligt om Olof och Erik blev avundsjuka och här nedan återger jag delar ur protokollet, men har använt mig av modern stavning.

De båda brottslingarna hördes först var och en särskilt. Erik Michelsson påstod, att Mich-el Ersson haft mer framgång än de - hans två grannar - med arbete och uppodling och där-för hade de liksom missunnat honom hans framgång.

⇒

⇒

Emedan Michel dessutom i juletiden sagt till Olof Jonsson, att "om Erik Michelsson kalvvar lefde, så wille han uppäta all eld på spisen" och att agget hade då tilltagit och "nästlidne påskhelg gick Olof och Erik till samråd och öfverläggning om Michel Erssons afdagatagande, hwarom Erik föreslog - och som orden därwid fallit - skulle ske med

blykula." En tid därefter hade Eric Michelsson besvärat sig däröfwer, att Michel Ersson tagit mod och krafter af hans häst! Hästen var ju det käraste en man ägde och

inte underligt att ilskan jäste i finnblodet. Inte förrän framåt sommaren kunde man komma till skott.

De tre grannarna kom överens om att bege sig till Hornsjön, fyra kilometer norrut för att fiska. Innan de begav sig av hade Olof och Erik överlagt att fullborda sitt avtal och avhända Michel livet. De hade alla tre en gång tidigare varit där uppe och Olof hade då tagit sin lodbössa, som han laddat, med sig, men den gången hade Michel inte lagt sig att sova, så därför hade de uppskjutit gärningen. Men nu den 6 juni var de åter på väg till sjön., där Olof lämnat kvar sin bössa. De upptände en stockeld och Erik påminde Olof vad han skulle göra och rodde själv över till andra sidan sjön. Så fort Michel somnat påsatte Olof lodstycket och avlossade skottet, men det gick inte genom kroppen utan, som man såg senare, stannade emot skinnet där det bakigenom axeln utgått och så hade Olof strax därpå för att inte Michel skulle lämnas att pinas, avlossat ett andra skott.

Ehuru Erik hörde skotten, blev han kvar på andra sidan sjön "af påkommen räddhåga öfwer denna gärning", men när Olof kom

och hämtade honom därifrån, hjälptes bägge åt att bära den döda kroppen till stranden och nedsänka den i vattnet samt följdes så åt och hemkom efter "solnedgången" om morgonen. Litet frampå dagen mötte de Michels hustru Sara Persdotter som frågade efter mannen, men hon blev avspisad med orden, att han väntades senare. Detta Michel Erssons borto-varande föranlät sockenmännen ifrån Wiksjön att söka honom som den där antingen drunk-nat eller på annat sätt blivit skadad.

Emellertid reste Erik till sin hemsocken Lång-sele efter en vecka och var borta i åtta dagar. Nu hade fjorton dagar gått till ända och "vissheten om Michel Erssons bortkomst å-lupit". Olof Jonsson hade nämligen på böne-dagen den 22 juni kommit in hos bonden Olof Hansson i Nordansjö och på tillfrågan huru det var med Michel Ersson, svarat att Erik Michelsson skjutit honom till döds och ned-kastat kroppen i Hornsjön.

Denna berättelse, berättade brukspredikanten Bodlund, att Olof Hansson för honom nästlidne midsommarnatt omtalat. Det hade givit honom anledning att taga Olof Jonsson i förhör dagen efter, då han bevisat gudstjänsten och som brottet utan motsago erkändes med utnämmandet av stället var den döda kroppen nedlagts i Hornsjöm, så lät brukspredikanden under bokhållare Forsvalls bortovarelse hopkalla och uppskicka folk från bruket till att söka. Byggmästare Persson, spiksmeden Erik Olsson, Erik Blomqvist och drängen Mårten Ersson intygade var och en för sig, efter avlagt vittnesed, att Olof Jonsson under vägen till sjön frivilligt tillstått sig hava skjutit Michel Ersson till döds och jämte Erik nedlagt kroppen i sjön ett bösskott (ett mått) från landet, varest de efter någon stund påträffade kroppen på det av honom utvisade stället vid ungefär tio och en halv famnars djup.

En blånad på ena tinningen syntes väl, men varav den härkommit kunde inte dessa

avgången med ovanberörda tvenne skott. Den döde fraktades till nybygget i Villola och lades i en kista och sändes till Stigsjö kyrko-gård (i Viksjö fanns ännu ej någon). Vad föränämnde vittnen utsagt, kunde så mycket mindre bestridas, som Olof Jonsson ej mindre än Erik Michelsson redan vidgått sin grova gärning, som de bägge nu på "det högsta ångrade under utseende af en ynkneligen både bedräflighet och blygsel

”

Här sitter de båda mördarna och planerar sitt hemska dåd.

När befallningsman Matthias Lodin kom till Västanå bruk fick han höra vad brukspredikanten Bodlund inhämtat av bonden Olof Hansson i Nordansjö och trodde först att Erik Michelsson rymt. Bodlund anförtrodde vidare Matthias Lodin, att han hos både Olof Jo-hansson och Erik Michelsson funnit mycken ovilja och ohägn att bevista gudstjänst samt att de såväl som Michel Ersson nästlidne höst måst trugas till förhör - husförhör - alla hava ock varit borta från gudstjänsten nästlidne första bönedagen. Men, sade Bodlund, Erik Michelsson vore väl något mera grundad i Christendomskunskapen än Olof, och bägge hade obehindrade fått begå den Heliga Nattvarden.

Bemälte brukspredikant påminde sig eljest att Olof Jonsson efter vidgående, när han nu i sommar kommit före första bönedagen och

låtit kristna sitt barn, så hade han klagat att Michel Ersson och hans hustru Sara skolat förtrollat grannarnas boskap samt själva fått mera smör och mjölk än de, vilka däremot på olika delar skola lidit. En påse (posse) skulle ock funnits nedgräven, som i anseende till inlagda persedlar hållits misstänkt (det kunde vara en s.k. bära, *min anm.*) men å vilket allt brukspredikanten ej kunnat göra någon upp-märksamhet, skulle ock vad påsen angår, den-samma av barnen ha nedgrävts.

Lodin frågade Varför Erik Michelsson hållit sig undan. Ja, rymmandet hade väl fallit honom i tankarna, men efter fjorton dagar hade han återvänt och kunde ej för sitt samvete undanhålla allt detta utan beslutat att inför Gud och människor bekänna sitt brott. Då erindrade sig brukspredikanten, att Olof nästlidne midsommardag bekänt, att Erik lovat efterskänka 72 daler kmt, som Olof vore skyldig honom. om han skulle taga Michel Ersson af daga och skall detta löfte skett nästlidne jul.

Olof erkände att han så sagt, men sökte nu återtaga orden. Han skulle aldrig ha kommit på slika tankar om inte Erik övertalat honom. Såsom nyligen kommen till församlingen kunde brukspredikanten inte så noga känna Erik Michelsson till förstånd och egenskaper, men han troddes dock äga mer tänkekrafter än Olof Jonsson, som alltid velat synas något enfaldig, fastän i övrigt av förstånd nog.

Stadsfältskären herr Jacob Eberstein, som efter anmodan besiktigat Michel Erssons döda kropp, hade funnit att den kula, som inkommit vid vänstra axeln gått nära intill och åtkommit puls och de stora blodådrorna och kulan, som nu uttagits hade verkligen tillskyn-dat Michel Erssons döden utan att den andra kulan behövt tillkomma - den hade gått gen-om lungan och även varit dödlig.

De anklagade var nästan i samma ålder, nämligen Olof 31 och Erik 30 år, bägge för

varit straffade utan som allmänt bekant levat stilla och fridsamt. (Michel Ersson var 34 år). Enligt 61 kapitlet i missgärningsbalken var Olof och Erik att anse lika brottsliga, framhöll Matthias Lodin, och skulle undergå det straff, som 12:e Kap. darsammastädes utstakar.

I §§ 1 och 2 och i brev från Stockholm läser vi: "...pröfwar Kongl. Swea Hofrätten med Häradsrätten rättwist det skola de Olof Jons-son och Erik Michelsson sig till straff och androm till skräck och fasa mista deras lif, halshuggas och på det sättet steglas, att för hwardera hufwudet sätas på en påle och den öfriga kroppen på ett stegel läggas..." I med- lertid, "alltså under den tiden, hade de båda brottslingarna med fångvagn skickats till Ull-ångers landsfängelse "under säkert fängsligt förwar".

Vittnenas resor och besvär borde skäligen ersättas och även besiktigandet av kroppen, men i anseende till "dessa bruktorparens fat- tigdrom och gäldbundna tillstånd wid Bruket och deras hustrur och små barn, som skulle bringas till yttersta elände..." måste man ta ersättningen av allmänna medel. Stadsfält- skären Eberstein skulle betalas med 36 daler kmt för resa och dagtraktamentet och 12 daler kmt för besiktigandet av kroppen. Mich-al Erssons hustru Sara hade genast efter makens dödande flyttat ifrån nybygget till sina anhöriga i övre landet och ämnade

sig ej tillbaka. Före avresan hade hon sig, som brukspredikanten Bodlund sagt, förklarat att hon ej hyste något ont mot brottslingarna Olof och Erik utan sagt sig skola be Gud för dem.

Tillägg.

Den här tiden hörde Viksjö till Stigsjö för- samling. Viksjö kyrka bygdes 1771-72 och någon kyrkogård hade man ännu ej i Viksjö, men ett kapell vid bruket. Nybyggarna i Villola hade fått 50 skattefria år, men de arbetade åt bruket med skogshuggning och kolning. 1751 nämns nybygget första gången och Sigge Sjödin har i sin bok Viksjöbor 1500-1800, nämnt Erik och Olof och Michel samt deras hustrur och små barn. Det här var en sorglig händelse som till syvende och sist uppstått på grund av den vidskepelse som rådde.

Den 12 september skedde avrättningen i Kallbäcken sedan de båda hade "blifwit till döden af wederbörande Prästerskap Christeligen beredde".

KÄLLOR:

HLA Säbrå tgl A 1b:2, s. 931 ff

Vn:s Landskansli DIIa:3 & BI:4

Lars-Ola Noren, Svedjerök

Tyko Lundkvist; Boken om Säbrå

Sigurd Sjödin, Viksjöbor 1500-1800

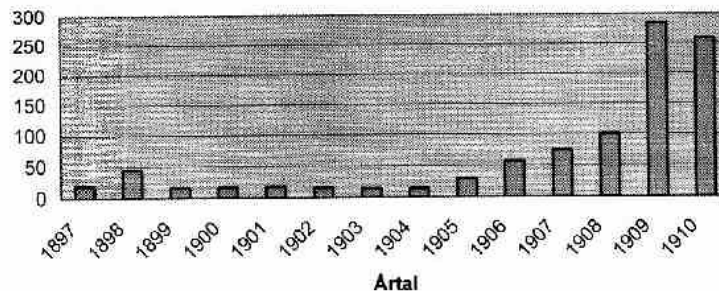
Margareta Grafström

Arbetare vid Utansjö Bruk

- Av Tony Jonsson -

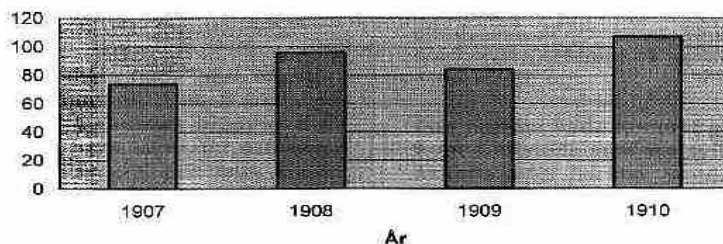
Förutom mina två (2) projekt, Ljusdals familjeregister och Nämndemän i Mellersta Norrland 1535-1900, så håller jag även på med registrering över samtliga anställda som har arbetat vid Utansjö Bruk sedan bygget 1897 och fram till våra dagar. Själv är jag född och uppvuxen vid bruket och jag flyttade därifrån vid 20 års ålder. Jag är intresserad av dess fabriks historia då man anlade ett järnbruk 1738 för att man sedan 1897 började med att bygga upp den nuvarande cellulosaindustrin. Själv har jag arbetat där tidigare och har åter börjat där som så många andra. Nedan ser Ni en sammanställning över anställda 1897-1910, under vilken tidsperiod jag har kommit i registreringen. Bland noteringarna i anställningsjournalerna kan man få ytterligare intressanta upplysningar om den anställda. Givetvis tas inte sådana notiser som rör sekretess med i databasen.

Anställda arbetare 1897-1910

1897 20 1898 44 1899 17 1900 17 1901 18 1902 16 1903 14 1904 14 1905 29 1906 57 1907 74 1908 100 1909 285 1910 259

Anställda som slutat 1907-1910

Mellan åren 1897 och 1910, var antalet som slutade utan angivet år och datum 109. Av allt att döma, så slutade man redan samma år.

“Dynamit-Harry“

1908 hade arbetaren vid fabriken, Nils Petter Norlén, född 1880 21/2 i Ytterlännäs, blivit anmäld för sitt onyktra levnadssätt, vilken senare visade sig inneha ett stort förråd av dynamit och under rusets inflytande avlossat flera skott samt uttalat hotelser att skjuta olika personer. Förmannen A. Gradin berättade att Norlén innehade dynamit och vid ett

tillfälle skjutit med densamma. Vad han i övrigt hade sig i saken bekant hade han hört av andra personer. Hustru Anna Jonsson hade hört att Norlén innehade dynamit och vid flera tillfällen hade Norlén hotat att skjuta henne. Vid midsommarafton sprang han efter henne under flera hotelser och flera gånger har han uttalat liknande hotelser.

Dessutom hade Norlén velat intränga i bostaden i synbar avsikt att misshandla henne.

Hustru Maria Edlund berättade att, måndagen den 5 oktober hade Norlén supit hela dagen. Då Norlén kom ut från det rum där de supit hade hon tidigare hört ett buller. När hon gick in i rummet, hade hon fått se August Gerdin ligga blodig i rummet. Norlén och Gerdin hade vid tillfället varit ensamma. Efter detta hade Norlén försett sig med dynamit och knallhattar för att skjuta.

Hustru Erika Sahlén hade hört Norlén hota hustru Johansson. Den 5 oktober hade hon suttit i rummet bredvid det där Norlén och hans kamrater satt och drack och det var gräl och bråk mest hela tiden. När klockan var vid halv sex tiden, hördes en skräll och omedelbart därefter hade hon hört Norlén utfara i hotelser att beröva hustru Johansson livet. Nils Petter Norlén berättade att måndagen den 5 oktober hade bland andra honom själv blivit bjuden av August Gerdin på sprit. När det var slut gick han hem till sig. Han erkänner att han har haft dynamit, men säger att den var slut den 10 oktober. Norlén sade att han ursprungligen hade köpt 10 patroner för att spränga bort sten i ett land, men den 1 maj hade han skjutit bort den.

August Gerdin fick vid dryckesgillet ett sår på näsan och ett vid ögat. Han visste dock inte om han hade blivit slagen eller om han hade skadat sig själv, då han var starkt berusad. Om Norlén fick betala dryga böter för sin framfart med dynamiten framgår inte av pro-tokollet. Bara 4 månader efter denna incident, var Norlén åter i farten. Då var det misshand- del och hemfridsbrott.

Mopedolycka med dödlig utgång

1915 den 5 juni hade länsman i Kramfors, Gustaf Claesson, blivit kallad till Utansjö för att klargöra närmare omständigheter angående det olycksfall som drabbade arbetaren A G Carlstedt den 17 maj. Arbetaren Emil Sundin berättade att, han dagen ifråga strax före klockan sex på eftermiddagen på väg till sitt arbete ner för backen, kommit gående förbi den villa i vilken kamreren vid bolaget hade sin bostad och där hade han sett hans

gårds-karl Magnusson samt arbetaren Carlstedt stå-ende i samspråk med varandra. När Sundin hade gått en bit, så kom Carlstedt med en svindlande fart åkande utför backen. Sundin hann inte flytta på sig utan blev på-körd och ramlande omkull. När han hade stigit upp gick han fram till Carlstedt, som handlöst hade kastats omkull till marken och fann honom liggande framstupa med blodet rinnande ur näsa och mun. Sundin ropade då på Magnusson och tillsammans med ett par timmerrullare som hade kommit, burit Carl-stedt till hans bostad varefter man skickade efter sjuksköterskan.

När länsman frågade om olyckan skedde på väg till eller från arbetet, uppgav Sundin att Carlstedt skulle sluta sitt arbete klockan sex på eftermiddagen. Sundin hade efter olycks-tillfället hört att Carlstedt hade blivit ombedd att hos kamreren splitsa en flagglina. När han kom dit, hade han mött Magnusson som, hade sagt att klockan var strax sex varför Carlstedt inte fullgjorde sitt uppdrag när arbetstiden för dagen var slut men den var slut under färden därifrån som olyckan skedde.

Sjuksköterska Clara Andersson berättade att hon vid ankomsten till Carlstedts hem, hade funnit honom sanslös med ett skrubbsår över ena ögat. Hon började då ställa honom i ordning, för att med båt forsla honom till lasarettet men hann dock inte fullborda detta, ty knappt en timma efteråt var han död.

Bolagets läkare, doktor Weber, underrättades genast om förhållandet och undersökte Carlstedt och konstaterade att något blodkärl antagligen hade spruckit. Någon vidare läkareundersökning å den döde gjorde man aldrig. Andreas Carlstedt föddes 1860 den 1 november i Högsjö och hade tidigare varit sjöman innan han började på bruket 1911 den 19 januari.

KÄLLA: LÄNSMANNEN I GUDMUNDRÅ DISTRIKT.

Tony Jonsson